

MASARYKOVA UNIVERZITA

Bibliometrie v praxi

Lucie Vavříková

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Agenda

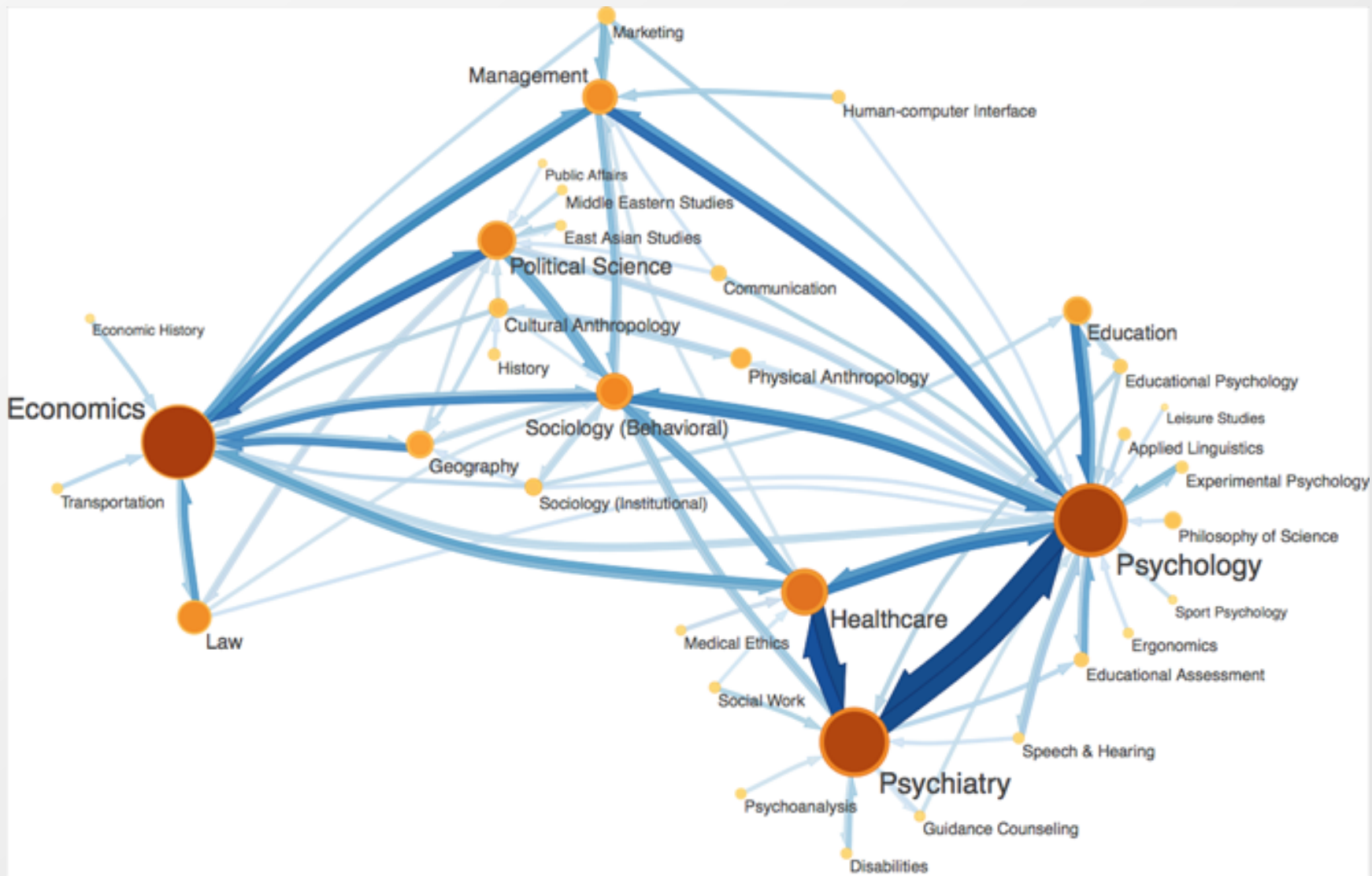
- Co je bibliometrie - shrnutí
- Uplatnění bibliometrie
- Oborové rozdíly
- Web of Science a Scopus
- Další nástroje

Bibliometrie – opakování

- Co je bibliometrie?
- Jaké je její uplatnění?
- Kde (v jakých databázích, nástrojích) můžeme bibliometrické analýzy provádět?
- Jaké používá bibliometrie indikátory?

Uplatnění bibliometrie - akademické

- Součást vědy o vědě - zkoumá a popisuje, jak věda, resp. vědecká komunikace funguje
- mapování vědy
- definice zákonů a indikátorů
  - paretovo rozložení (Lotka, Bradford, Zipf, aj.)
- přenos znalostí a jejich odraz v psané komunikaci
- historický vývoj vědy
- podmínky pro rozvoj vědy

Uplatnění bibliometrie - praktické

Sledování, hodnocení a propagace vědy a jejích výsledků

⇒ Vědec

⇒ Výběr, kam publikovat

⇒ Report o činnosti - docentura/profesura, granty, CV

⇒ Instituce / součást instituce

⇒ Strategická analytika (slabé a silné stránky, hodnocení výzkumu, rozvoj spolupráce, aj.)

⇒ Prezentační analytika (výroční zpráva)

⇒ Stát

⇒ Analytika = podklady pro informované rozhodování - tvorba politik, mechanismů, rozdělování financí, zhodnocení aplikovaných nástrojů

Bibliometrie v kontextu hodnocení výzkumu

In science, quantity and quality are correlated.

- dvě tradice
  - Recenzní řízení (peer review)
  - Princip zodpovědnosti (nástroj řízení výzkumu)
- Časování - Ex ante / ex post
- Metody
  - Recenzní řízení (peer review)
  - Bibliometrie, scientometrie
  - Ekonometrické metody

informační věda

Dimenze hodnocení vědy

Zdroj: H. Moed

Číst shora dolů (po sloupcích)

Jednotka hodnocení	Účel	Měřítko výstupu	Bibliometrické indikátory	Jiné indikátory
Individuální	Rozdělení financí	Produktivita výzkumu	Publikace	Recenzní řízení
Výzkumná skupina	Zlepšení výkonnosti	Kvalita, dopad	Citační impakt časopisu	Patenty, licence, spin-offy
Oddělení	Posílení mezioborového výzkumu	Inovace, sociální prospěšnost	Reálný citační impakt	Pozvánky na konference
Instituce	Zapojení do mezinárodního výzkumu	Udržitelnost, rozsah	Mezinárodní kopublikace	Příjmy z výzkumu
Oblast výzkumu	Tituly, najímání výzkumníků	Infrastruktura	Citace „prestiž“	Počet ukončených PhD

Indikátory vhodné k jednomu účelu mohou být naprosto nevhodné v jiném kontextu

Výběr indikátorů závisí na:

- Jaké jednotky hodnotíme
- Jaké aspekty hodnotíme
- Proč se dané hodnocení dělá
- Hypotézách a předpokladech o stavu hodnoceného systému

Příklady hodnocení – č. 1 - nesprávné použití (dle mého názoru)

Úroveň /
problematika :

Měřítko :

Bibliometrické
provedení:

Výběr nových
výzkumníků

Nejlepší výzkumník

Zhodnocení podle IF
časopisů, kde publikovali

Příklady hodnocení – č. 2 - obhajitelné použití (dle mého názoru)

Úroveň /
problematika :

Měřítko :

Bibliometrické provedení:

Nedostatečné zapojení do
mezinárodního výzkumu

Publikování v mezinárodně
uznávaných časopisech

Počet článků publikovaných v
prvním kvartilu dané vědní
oblasti

Příklady hodnocení – č. 3 - obhajitelné použití (dle mého názoru)

Úroveň /
problematika :

Měřítko :

Bibliometrické provedení:

Neaktivní výzkumníci

Rozhodování o důležitých
věcech, např. o přijímání
nových výzkumníků

Jmenování do přijímacích
komisí jen těch, jež mají za
posledních x let > y publikací

Příklady hodnocení – č. 4 - obhajitelné použití (dle mého názoru)

Úroveň /
problematika :

Měřítko :

Bibliometrické provedení:

Stimulace rozvoje
výzkumu

Financování podle výzkumných
výsledků

Počet publikovaných článků,
jejich normalizovaný impakt
vzhledem k instituci

Zdroje dat pro bibliometrii

- Hlavní citační databáze (citační rejstříky)
  - Web of Science a časopisecké rejstříky Journal Citation Reports (Thomson Reuters)
  - Scopus (Elsevier)
- Další zdroje
  - Google Scholar
  - Citeseer
  - Chorvatský citační rejstřík
  - Indický citační rejstřík

Web of Science

- 50. / 60. léta 20. století - Eugene Garfield - definuje citační rejstříky, impakt faktor a zakládá Institute of Scientific Information
- 90. léta 20. století - vytvoření nejprve počítačové verze rejstříků, poté v r. 1997 online databáze Web of Science, později v r. 2001 platforma Web of Knowledge
- Dnes 58 milionů záznamů, 13 000 časopisů
- Producent Thomson Reuters

Web of Science

☞ Rejstříky

- ☞ Science Citation Index Expanded - 8 500 časopisů ze 150 oborů
- ☞ Social Science Citation Index - 3 000 časopisů z 55 oborů
- ☞ Art and Humanities Citation Index - 1 700 časopisů
- ☞ Book Citation Index - 30 000 knih
- ☞ Conference Proceedings Citation Index
- ☞ Lokální rejstříky

☞ Další databáze

Web of Science prakticky

- Základní přehled
  - Vyhledávání
  - Práce se záznamem
  - Analýza výsledků
  - Alerty
  - Journal Citation Reports

Web of Science prakticky – vědec (knihovník, administrativní pracovník)

- V jakém časopise publikovat?
- Grant, CV, docentura
  - Jak vyhledám své záznamy?
  - Jak zjistím jejich citovanost?
  - Jak si data z WoS přeberu?
- Přehled o tématu
- Zůstat v obraze - alerty
- Sběr publikační činnosti pro hodnocení vědy
- Propojení na další nástroje (JCR, Endnote, ResearcherID, atd.)

Web of Science prakticky – Journal Citation Reports

- Rozdělení na typy rejstříků
- Co rok, to jeden rejstřík
- Vyhledávání dle
  - Roku
  - Země
  - Oboru
  - Specifického časopisu (název, ISSN, zkrácený název)
- Detailní informace o časopise
  - Popis
  - Indikátory
  - Zařazení do oboru, pozice (kvartily)

Impakt faktor a jeho použití

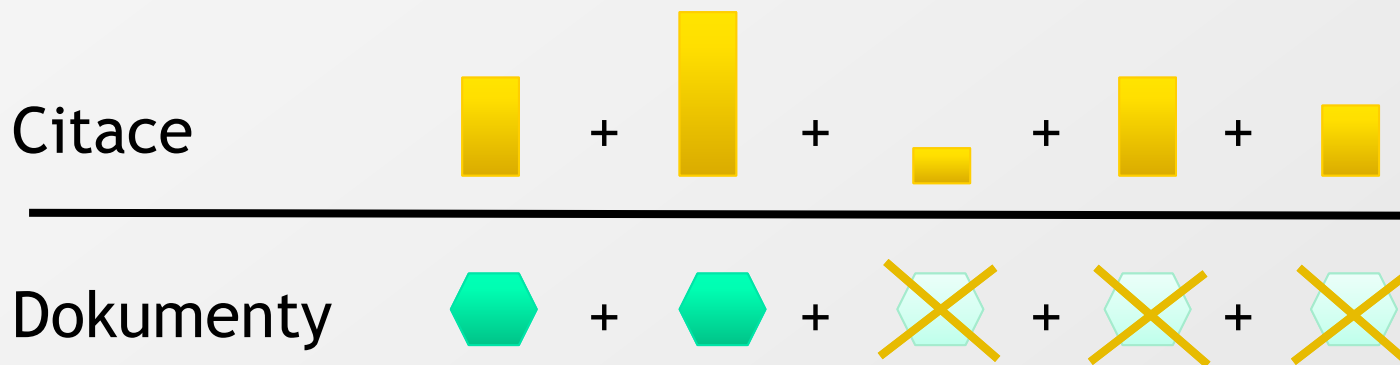
- Řada nevýhod → motor rozvoje dalších indikátorů
- Kalkulace

Citace všech dokumentů

Počet citovatelných dokumentů

Citovatelné jednotky	Necitovatelné jednotky
	
Articles	Letters
Reviews	Editorial Papers
	Discussion Papers

Impakt faktor a jeho použití – volné citace

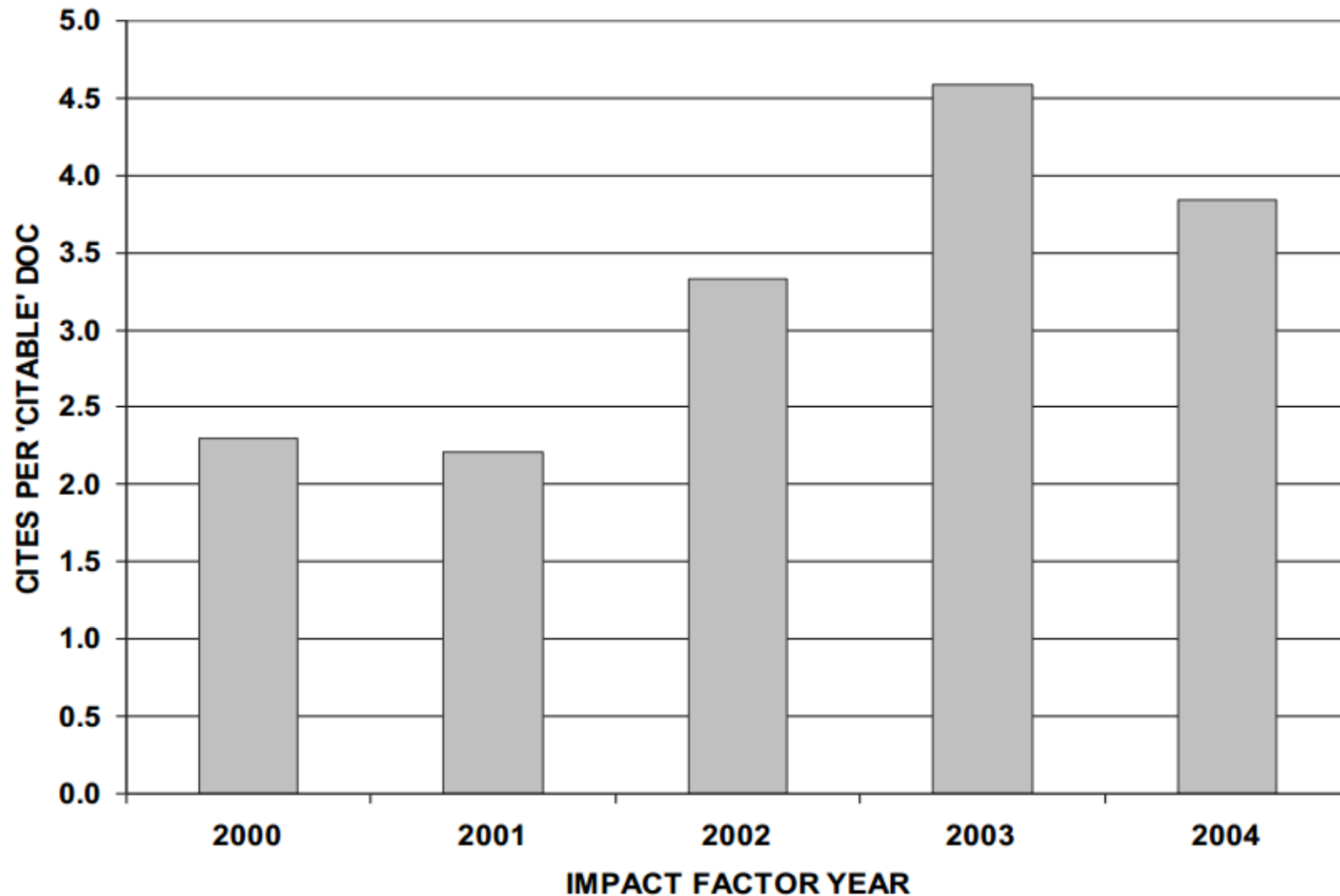

Volné citace č. 2:

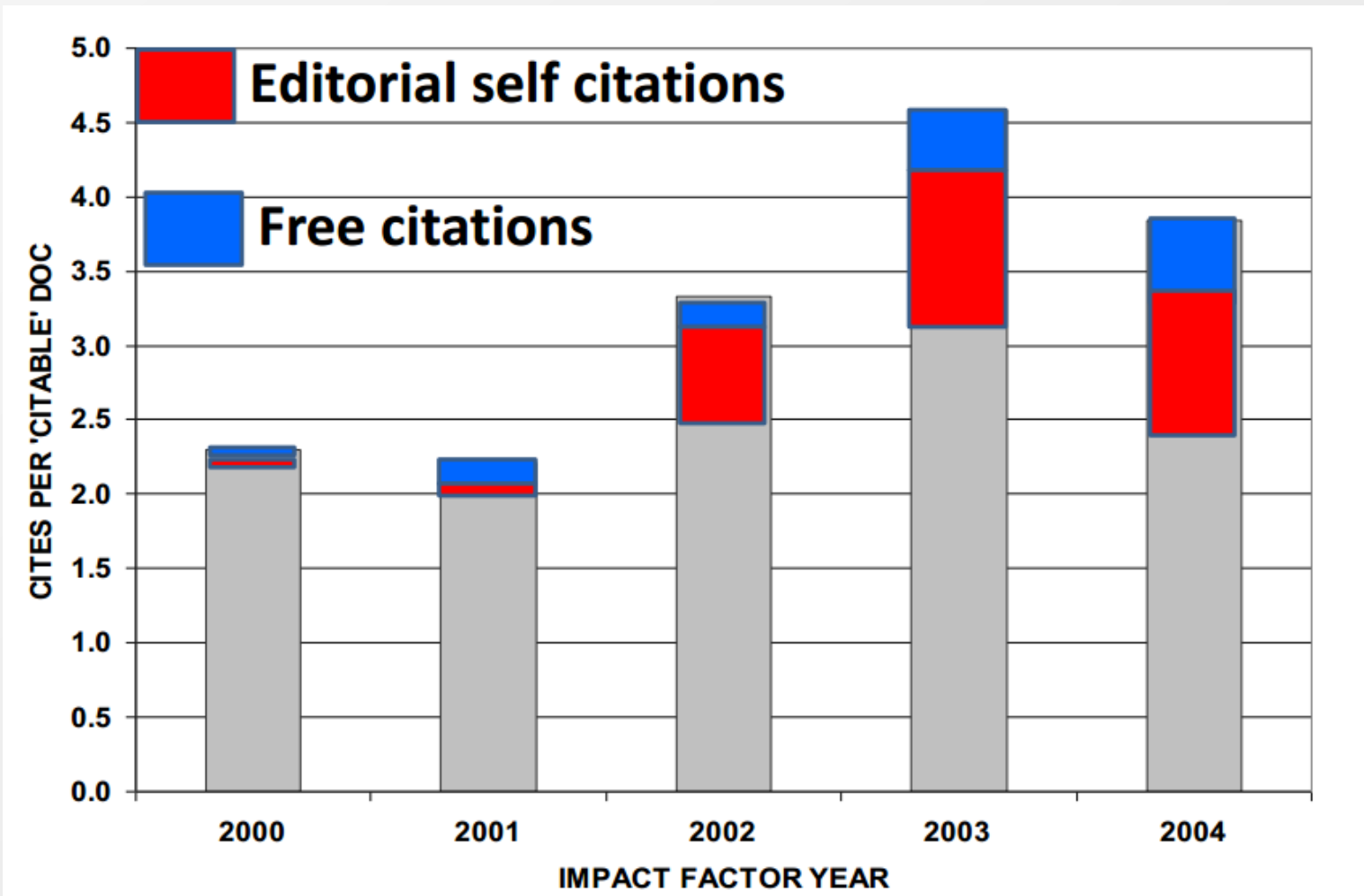
- Šéfredaktor časopisu cituje v editoriale články z časopisu

Impakt faktor - Gerontology journal

Zdroj: H. Moed

Impakt faktor - Gerontology journal - dekompozice

Scopus

- 58 milionů záznamů, 22 000 časopisů
- Producent Elsevier
- Spuštěn v r. 2004
- Obsahuje všechny obory, hlavní rozdělení má 27 kategorií
- Author ID, Affiliation ID

Scopus prakticky

- Základní přehled
  - Vyhledávání
    - Rejstříky autorů, institucí (propojení na ORCID)
  - Práce se záznamem
  - Analýza výsledků
  - Alerty
  - Scopus Title List

Scopus prakticky

– vědec (knihovník, administrativní pracovník)

- V jakém časopise publikovat?
- Grant, CV, docentura
  - Jak vyhledám své záznamy?
  - Jak zjistím jejich citovanost?
  - Jaký mám H-Index?
  - Jak si data ze Scopus přeberu?
- Přehled o tématu
- Zůstat v obraze - alerty
- Propojení na další nástroje

Další využití

- Změna oborového profilu (státu, instituce)
- Vytváření virtuálních týmů
- Analýza spolupráce
- Analýza silných stránek
- Srovnání

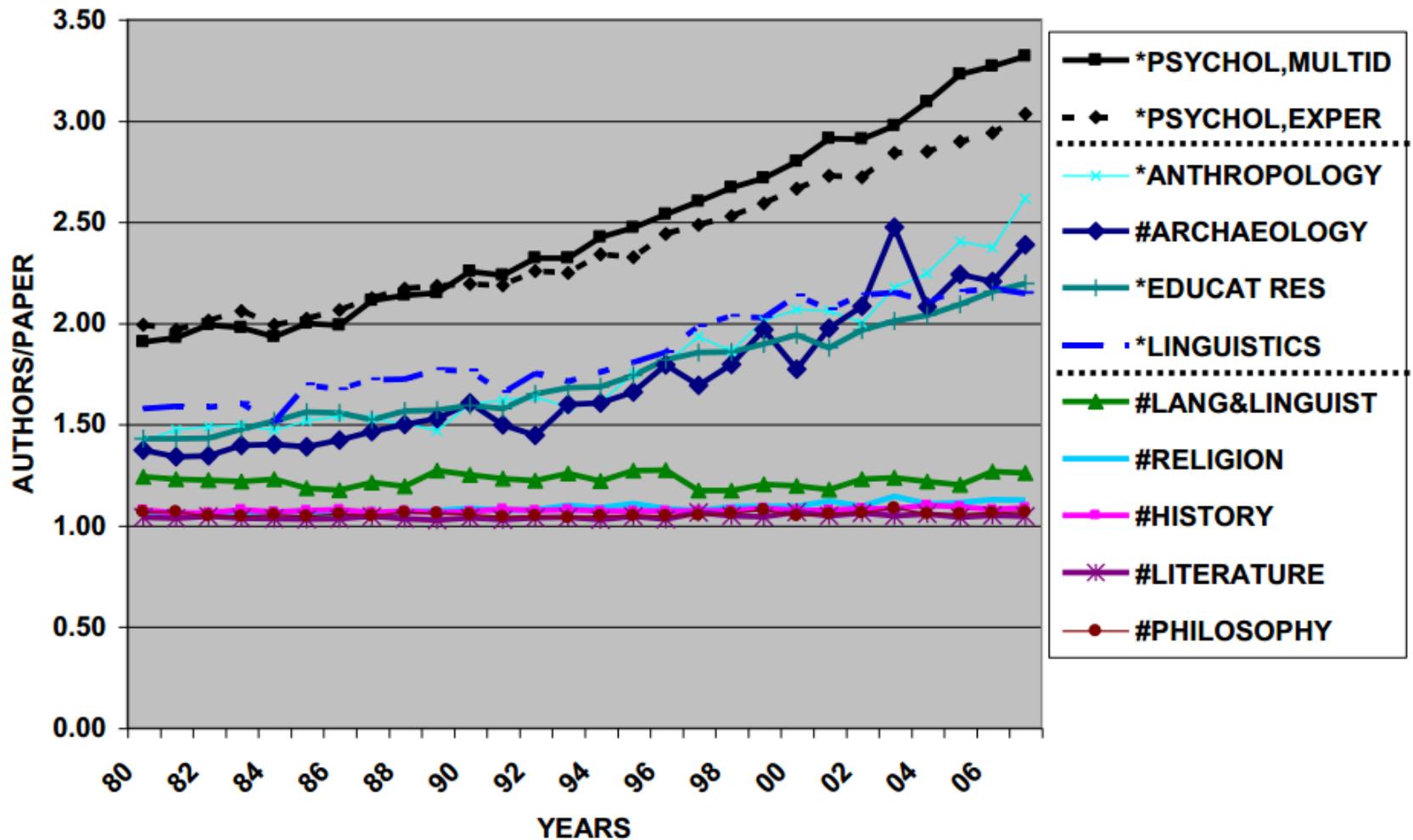
Srovnání Web of Science a Scopus

- Pokrytí časopisů (množství, geografické a jazykové pokrytí)
- Zahrnutí knih
- Oborové třídění
- Uživatelské rozhraní
- Indikátory
- Retrospektiva citačních dat
- Volná dostupnost dat
- Aktualizace

Oborové rozdíly

- Největším problémem bibliometrie jsou oborové rozdíly. Obory se vzájemně odlišují
  - Výstupy
  - Počty výstupů v dané časové periodě
  - Počty uváděných referencí
  - Způsobem spolupráce
  - Zvyklostmi v uvádění autorů
- Důsledek
  - Podle typu oborů vědci vykazují zcela odlišné počty citací
- Řešení - normalizace, normalizované metriky

Komentář k hodnocení sociálních věd – 3 klastry

Příklad oborových rozdílů

1. Najděte ve Web of Science nejlepší časopisy dle impakt faktoru v oboru Agriculture, Multidisciplinary a Cell Biology a porovnejte jejich hodnoty.
2. Najděte ve Web of Science obory, u kterých je 5 letý IF vyšší než dvouletý.
3. Srovnejte české časopisy s vysokým IF podle jiných indikátorů (ve Scopus, dle SJR-SNIP)
4. Najděte ve Scopus vědce z Masarykovy univerzity. Z jakých oborů jsou ti, jež nejvíce publikují? Jaký mají počet citací a referencí v člancích? Podívejte se dále na vědce z oblasti matematiky. Jaký je počet referencí a citací u těchto článků?

Nové směry hodnocení v rámci bibliometrie

Čtenářské / Uživatelské statistiky

- Big data
- Autor vs. Čtenář
- Počet citací vs. počet stažení plného textu
- Stažení je neformální použití
- Vzájemná korelace?
  - Silnější v STM

Další nástroje a portály

- Google Scholar
- Microsoft Academic Search
- SciMago Journal Rank
- Eigenfactor
- Altmetrics

- Komerční
  - Incites od Thomson Reuters
  - SciVal od Elsevier

Děkuji za pozornost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ